

Ο ΔΑΙΜΩΝ.

Διήγημα ὑπὸ **Ι. Ι. ΚΡΑΣΣΕΒΣΚΥ.**
(συνέχεια καὶ τέλος.)

Οὐδείς ἐτόλμα ν' ἀπαντήσῃ, πάντες δὲ τὸν παρετήρουν ὑποδεικνύοντες διὰ τοῦ βλέμματος καὶ τὴν μητέρα, ἀλλ' ὁ ποιητὴς ἦτο ἀνηλεὲς πρὸς αὐτήν. Ἡ Μίς Ρόζα ἀπεκρίθη, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ψυχροὺς τοῦ λόγου:

— „Εἶσθε ἄτακτο παιδί, τὸ ὅποῖον μεταχειρίζεται ὅλα τὰ δυνατὰ σοφίσματα, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ μόνον τὰς ἰδιοτροπίας του. Καὶ ἂν ἔτι τὸ λογικὸν ἐνίκα εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἡ καρδιά ὅμως ἔπρεπε νὰ διαμαρτυρηθῇ. Ἡ μεγαλοφυΐα ἔχει μεγάλην ἀνεξαρτησίαν καὶ πολλὰ δικαιώματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἔχει ἀνάγκη τῆς καρδιάς.“

Ἡ σχεδὸν ἀπειλητικὴ αὐτῇ μομφὴ ἐνεποίησε μεγάλην αἰσθησιν εἰς τὸν Ἀδριανόν, ὅστις ἔτεινε ταχέως τὴν χεῖρα πρὸς τὴν Ἀγγλίδαν καὶ εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ:

„Σὰς ζητῶ συγγνώμην. Ἐχετε δίκαιον, ἐγὼ πταίω... Ἀλλὰ σήμερον πρέπει νὰ τὰ λησμονήσωμεν ὅλα, σήμερον ὁ ἀγὼν ἐπερατώθη καὶ ἡ παλαίστρα ἐκλείσθη... Ἐχετε μέγα δίκαιον“, προσέθηκεν ἀταράχως, „εἶμαι παιδί, κακοσυνειθισμένο ἀπὸ τὴν ἀγάπῃ τῆς μητρός, ἀπὸ τὴν ἐπιείκειαν ὅλων, ὅσοι μὲ περιστοιχίζουσιν. Ὅλοι μὲ ἐκακοσυνειθίσετε, ἀκόμη καὶ σεῖς, εὐγενεστάτῃ δεσποινίς!“

Ἐμειδίασεν εὐγενῶς, ἐκλινε τὴν κεφαλὴν, καὶ εἶτα στραφεὶς πρὸς τὴν Ἑλένην, ἣτις ἴστατο παρὰ τῇ τραπέζῃ, ἐξέτεινε πρὸς αὐτὴν ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας καὶ εἶπε:

— „Καὶ σύ, ἀγαπητὴ μου ἀδελφοῦλα, μήπως δὲν με ἐκακοσυνειθίσεις καὶ σύ; ὦ, καὶ σὺ πταίεις βεβαίως. Ἀλλὰ μὴ φοβῆσαι. Αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι πταίστης πρὸς σέ, πρὸς τὴν δεσποινίδα Ρόζαν. Λοιπὸν εἰρήνῃ καὶ ὁμόνοια... Τὰ πάντα ἐτελείωσαν! ὅλα! ὅλα!“

Ἐλεγε ταῦτα μετὰ τοσούτου ἄλγους καὶ τόσον προφητικῶς, ὥστε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀκροωμένων ἀνέβλυσαν δάκρυα, μέχρις οὗ ὁ κόμης Μαριάνος, οἶονεὶ λυπηθεὶς ὅτι καὶ αὐτὸς συνεκινήθη ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Ἀδριανοῦ, ἀνέκραξε ταχέως!

— „Αγαπητέ Ἀδριανέ, μή μας βασανίζῃς, σὲ καθικετεύω.“

Ὁ Ἀδριανὸς ἠγέρθη μὲ πρόσωπον ὠχρὸν καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα πρὸς τὸ λεύκωμα τῆς Ἀγγλίδος, ἠρώτησεν αἰφνης:

„Τί ἄλλα νέα ἀνεκαλύψατε εἰς τὸ Σορρέντον, δεσποινίς; Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐξηντλήθησαν ἡδὴ πᾶσαι αἱ καλλιτεχνικαὶ ὑποθέσεις. Ἄς ἀριθμώσωμεν! Τὰ ἀρχαῖα δένδρα καὶ οἱ βράχοι εἰς τὸ πρῶτον σχέδιον, ἡ μακρὰν κειμένη θάλασσα, πλῆθος διττογραφιῶν. Οἱ βράχοι αὐτοὶ καὶ ἡ θάλασσα... Τὰ σπήλαια, τὰ ὅποια τὸ ὕδωρ ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἐκοίλανεν... Μερικὰ εἶναι θαυμάσια... Grotta verda? Δὲν εἶν' ἔτσι; Ἡ θεὰ πρὸς τὰς Καπρέας! Μερικὰ τεῖχη εἰς τὸ Σορρέντον. Ἡ μικρὰ γέφυρα ὑπεράνω τοῦ βαράθρου. Τί ἄλλο;“

Ἡ Μίς Ρόζα ἐφάνη διστάζουσα ἐπὶ τινὰς στιγμάς, ὥσανεὶ ἐζήτει ν' ἀνακτῇσιν πρῶτον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ λόγου. Ἐπειτα ἠνέφωξε μειδιῶσα τὸ λεύκωμα.

— „Εἶναι ἀκόμη πολλά!“ ἀνεφώνησε. „Πρὸ παντός, δὲν ἀναφέρετε ὅτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ θέμα ὑπὸ διάφορον φωτισμὸν φαίνεται διάφορον, ἀπαράλλακτα ὅπως δύο ἐκ τῆς αὐτῆς πλακὸς ἀποτυπωθέντα Aqua-forti τοῦ Rembrandt παρουσιάζονται ὅλως διάφορα.“

— „Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀμυήτους;“ ἀντιπαρετήρησεν ὁ Ἀδριανός.

— „Ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς — ἐρασιτέχνους“, εἶπεν ἡ Ἀγγλὶς ἐπιδιορθοῦσα τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀδριανοῦ ἐξ ἀβροφροσύνης... „Ἡ νῆσος τῶν Καπρεῶν εἶνε τόσον μικρὰ καὶ ὅμως ἐκατοντάδες ζωγράφων ἀντλοῦσιν ἐξ αὐτῆς καλλιτεχνικὰς ὑποθέσεις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ πάντοτε παράγουσι νέον τι. Εἰς σὰς βεβαίως δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὸ εἰπῶ, ὅτι το νέον δὲν εὐρίσκεται ἐν τῇ παλαιᾷ νήσῳ τῶν Καπρεῶν ἀλλ' ἐν τοῖς νεαροῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τῇ νεαρᾷ ψυχῇ τῶν καλλιτεχνῶν...“

„Βεβαίωτατα!“ ἀπήντησεν ὁ Ἀδριανός. „Τὸ νέον εὐρίσκεται ἐντὸς ἡμῶν, εἰ καὶ οὐχὶ πάντοτε· ὁ ἐνθουσιασμὸς πρέπει ὅπως ὁ ἄγγελος τοῦ Τοβία, νὰ μᾶς ἀνοίγῃ τοὺς ἀποφυχθέντας ὀφθαλμοὺς.“

Ὁ Ἀδριανὸς ἀνεστέναξεν. Ἡ συνδιάλεξις, λαβοῦσα ἅπαξ τὴν σπουδαίαν ταύτην τροπὴν, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ μετατραπῇ εἰς ἄλλο θέμα. Ἡσυχία τάφου, φρικωδεστέρα τοῦ προηγηθέντος ἀγῶνος, περιέλαβε πάντας. Ἡ ἡρεμία αὐτῇ ἔπνεεν ἐκ τοῦ ποιητοῦ μὲ διαπεραστικὴν, παγετωδὴ, θανάτου ψυχρότητα. Μόνῃ ἡ Μίς Ρόζα εἶχεν ἱκανὴν δύναμιν, νὰ διατηρήσῃ μὲ τρέμουσαν φωνήν, εἰ καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον μόνον, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματός της. Βεβαιωμένη πρὸς τὴν ψυχικὴν αὐτοῦ διάθεσιν, τὸν μεταφέρει εἰς ἄλλας σφαίρας· ἀλλὰ δὲν κατάρθωσε νὰ τύχῃ τοῦ σκοποῦ της. Ὁ Ἀδριανὸς διετέλεσεν ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν, ἣν εἶχε προξενήσῃ εἰς αὐτὸν αἰφνιδίως ἡ μομφὴ ἐπὶ τῇ ἀσπλαγχνίᾳ του. Πάντες ἠσθάνοντο τὴν ἀνυπολόγιστον ταύτην μεταβολήν, ἣν ὑπέστη, καὶ ἣτις οὐδένα ἐχαροποίει. Ἐν τῇ ἡρεμίᾳ ταύτῃ ἐνυπῆρχε πλήρης ἀπελπισία. Ἡ Ἀγγλὶς ἔμεινε μέχρι τῆς ἐσπέρας, ἐπὶ μακρότερον τοῦ συνήθους. Ἀφ' οὗ ἐξήντηλθεν ὅλα τὰ μέσα πρὸς διασκέδασιν τοῦ ἀσθενούς, ἠγέρθη ἐπὶ τέλους, ἔτεινεν αὐτῇ τὴν χεῖρα, ἣν ἐκείνος ὥσαύτως ἐγερθεὶς ἔσφιγγε μετ' ἐγκαρδιότητος καὶ ἐκράτησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐν τῇ ἰδίᾳ του χειρὶ.

— „Μὲ συγχωρεῖτε διὰ τὸν ἐγωϊσμόν μου καὶ διὰ τὴν ἀσπλαγχνίαν μου“, ἐψιθύρισε μειδιῶν, „δὲν εἶν' ἔτσι; Μὲ συγχωρεῖτε; Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔχω μεγάλην ἀνάγκη τῆς συγγνώμης σας· σὰς τὴν ζητῶ παρακλητικῶς. Θὰ μὲ ἀνακουφίσῃ...“

— „Α, μὴ ἐκλαμβάνετε δὲ τὴν ἀστείότητά μου ὡς σπουδαίαν μομφήν!“ ἀπήντησεν ἡ Μίς Ρόζα ἐρυθριῶσα. Ἐγὼ ἔπρεπε νὰ σὰς ζητήσω συγγνώμην... Ἐγὼ ἤμην ἄτακτος... συγχωρήσατέ με...“

Προσητένισαν ἀλλήλους ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ δὲ Ἀδριανὸς ἠναγκάσθη βραδέως νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντροῦ, διότι ἐγκατέλειπον αὐτὸν αἱ δυνάμεις. Ἡ Ἑλένη συνώδευσε τὴν Ἀγγλίδαν μέχρι τῆς ἔξω θύρας.

— „Αγαπητὴ μου φίλη, πῶς τὸν εὐρίσκες;“ ἠρώτησεν αὐτήν, „ἔχεις μεγάλην δύναμιν ἐπ' αὐτοῦ· τὸν καθυστάχασες;...“

Ἡ Μίς Ρόζα ἔσφιγγε τὴν Ἑλένην εἰς τὰς ἀγκάλας της καὶ ἀπεμακρύνθη ταχέως...

Ὁ Ἀδριανὸς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Ἀγγλίδος ἐβυθίσθη καὶ πάλιν εἰς τὰς σκέψεις του... Εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῆς μητρός, εἰς τὰς ὁμιλίας τοῦ Μαριάνου, οὐδεμίαν σχεδὸν ἀπάντησιν ἔδιδε· ἦτο προφανῶς ἀπησχολημένος ὑπὸ

τινος σκέψεως, ἀλλ' ἔμενεν ἀτάραχος. Ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ ταραχῆς οὐδὲν ἔχνος πλέον ἐφαίνετο. Ἡ μήτηρ ἠγάριστει σιωπηρῶς τὴν Ἀγγλίδαν διὰ τὴν μεταβολὴν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἐθεώρει ὡς λίαν εὐνοϊκὴν. Ὁ Ἀδριανὸς, ὑπακούων ὡς μικρὸν εὐπειθεὲς παιδίον, ἔφαγε καὶ ἔπιεν ἡσύχως, ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ, παρεκάλεσε μετὰ τρυφερότητος τὸν καθηγητὴν νὰ μείνῃ ὀλίγας στιγμὰς ἀκόμῃ πλησίον του.

— „Μὴ φοβῆσαι καμμίαν ἐπανάληψιν τῶν χθεσινῶν σκηναῶν. Σοῦ δίδω τὸν λόγον μου, ὅτι εἶμαι ἐντελῶς ἡσυχος· οὐδὲν ἔχνος ἐμπνεύσεως . . . περιπατῶ ἐπὶ τῆς γῆς . . .“

Ἀφοῦ ἐκλείσθησαν αἱ θύραι καὶ ἔμειναν μόνοι, ὁ Ἀδριανὸς ἐκάθητο ἐπὶ μακρὸν σιωπηλός. Ὑπέδειξεν εἰς τὸν καθηγητὴν νὰ καθίσῃ πλησίον τῆς τραπέζης, ἔρριψεν ἐπάνειλημμένα βλέμματα εἰς τὴν θύραν καὶ δι' ἑνὸς νεύματος ἐδήλωσεν εἰς τὸν καθηγητὴν ὅτι δὲν ἐπεθύμει ν' ἀκουσθῶσιν οἱ λόγοι του. Ὁ Σενούτας, τὸν ὁποῖον αἱ προπαρασκευαὶ αὐταὶ τοῦ Ἀδριανοῦ κατεφόβισαν, ἐφοβήθη ἔτι περισσότερον ὅτε ὁ ποιητὴς συνέλαβε τὴν χεῖρά του καὶ ἤρχισε μὲ κατεσταλμένην φωνήν:

— „Ἀγαπητέ μου διδάσκαλε, εἶνε δύσκολον πρᾶγμα νὰ ἀπαυτῶμεν ἑαυτοὺς ἐπὶ μακρότερον χρόνον· πλησιάζει ἡ τελευταία μου ὥρα.“

Παρατηρήσας δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ γέροντος ἀποτυπωθεῖσαν φρίκην, προσέθηκε σχεδὸν παιδρός:

„Πρέπει νὰ ἔχωμεν θάρρος βλέποντες τὸ ἀναπόφευκτον. Αἰσθάνομαι ὅτι μοῦ μένει πολὺ ὀλίγος καιρὸς . . .“

— „Αὐταὶ εἶναι νοσηραὶ ἐξάψεις τῆς φαντασίας!“ διέκοψεν αὐτὸν ὁ καθηγητής.

— „Καὶ ἂν παραδεχθῶ ὅτι εἶναι ὅπως λέγεις“, ἀπήντησεν ὁ Ἀδριανός, „τί σὲ ἐμποδίζει νὰ μὲ ἀκούσης; . . . Διὰ τὸ ποίημα δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπίς . . .“

Ὁ ποιητὴς ἔσεισε τὴν κεφαλὴν. Ὁ Σενούτας ἤθελε νὰ διαμαρτυρηθῇ.

„Ἄς μὴ ὁμιλήσωμεν πλέον περὶ τούτου . . . ἐτελείωσε . . . Πολλὰ ζῶα παρέρχονται ἄκαρποι ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ ὁποία τρέφεται μὲ πτώματα καὶ γεννᾷ νέαν ζωὴν. Εἰς ἕνα ἰσχυρὸν ἀγῶνα πρέπει νὰ πέσουν πολλὰ θύματα . . . Μία μηδαμινὴ αἰτία, μία ἐλαφρὰ πίεσις φονεύει . . . Αὐτὸς εἶνε ὁ νόμος . . . Τίς δύναται ν' ἀντισταθῇ πρὸς τὸν θεῖον νόμον;“

Διέκοψεν ἐπὶ βραχὺ τὴν ὁμιλίαν του καὶ εἶτα ἐξηκολούθησεν:

— „Ἦθελα νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ μείνῃς ὀλίγον καιρὸν κοντὰ εἰς τὴν μητέρα μου . . . Δι' αὐτὴν τὸ δυστύχημα θὰ εἶνε φοβερώτατον. Ἡμῖν τὸ μόνον τέκνον τῆς . . . Ἡ Ἑλένη ἔχει πολὺ θάρρος. Εἰπέ εἰς τὴν δεσποινίδα Ῥόζαν . . .“

— „Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, Ἀδριανέ“, διέκοψεν αὐτὸν ὁ Σενούτας, „ἔχε οἶκτον πρὸς ἐμέ, μὴ με τρομάζῃς μὲ τὰς φοβερὰς φαντασιοσκοπίας σου . . .“

Ὁ ποιητὴς προσητένισε τὸν γέροντα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς.

— „Εὐνομίζα“, εἶπεν, „ὅτι θὰ σὲ εὕρω ἀνδρεύτερον, ἀλλὰ ἔχεις πολὺ τρυφερὰν καρδίαν Σὲ παρακαλῶ, στείλε μου τὸν κόμητα Μαριᾶνον. Μὲ αὐτὸν θὰ δυνηθῶ νὰ ὁμιλήσω καθαρὰ.“

Ὁ Σενούτας ἤρχισε νὰ τὸν θωπεύῃ καὶ νὰ τὸν παρακαλῇ θερμότατα ὅπως ἡσυχάσῃ καὶ μὴ ὁμιλήσῃ πλέον περὶ τοῦ θέματος τούτου. „Εἶμαι ἐντελῶς ἡσυχος, εἶμαι ὅλως διόλου ἀτάραχος, πιστεύσέ μου!“ εἶπεν ὁ Ἀδριανός.

Αἱ θερμαὶ παρακλήσεις τοῦ καθηγητοῦ ἐφάνησαν τέλος

ὅτι εἰσηκούσθησαν. Ὁ Ἀδριανὸς ἐσιώπησε καὶ ἐνησυχολεῖτο ἤδη μὲ ἄλλας σκέψεις . . . Ὁ Σενούτας τὸν ἔπεισε νὰ κατακλιθῇ, λέγων ὅτι καὶ αὐτὸς ἤθελε νὰ μείνῃ πλησίον του διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην ἀνάγκην. Ἀλλ' ὁ Ἀδριανὸς ἀπέκρουσε μετὰ ζωηρότητος τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην, διαβεβαιῶν ὅτι δὲν ἦτο καμμία ἀνάγκη διότι ἐπεθύμει νὰ κοιμηθῇ. Ἐπὶ τῆς τραπέζης εὗρίσκετο μεγάλη δέσμη ἀνθέων, πληροῦσα τὸ δωμάτιον ἰσχυρᾶς εὐωδίας. Ὁ Σενούτας ἠθέλησε νὰ πάρῃ μαζὶ τὰ ἀνθὰ, ἀλλ' ὁ Ἀδριανὸς τὸν ἐμπόδισεν.

— „Αἱ εὐωδίαὶ δὲν με βλάπτουν“, ἔλεγεν, „ἀγαπῶ πολὺ τὰ ἀνθὰ καὶ τὴν εὐωδίαν των . . . Ἀφῆσέ τα ἐδῶ.“

Ὁ Σενούτας εἶχε φοβηθῇ ἐκ τῆς τροπῆς τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ βλέπων ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἦτο ἐντελῶς ἡσυχος καὶ ἠτοίμαζετο νὰ κατακλιθῇ, ἔλαβε θάρρος καὶ ἀποχαιρετίσας αὐτὸν ἀπεχώρησεν. Ἀλλ' ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του ὁ καθηγητὴς δὲν ἠδύνατο νὰ κατακλιθῇ· ἦσθάνετο φόβον τινὰ ὁλονὲν αὐξανόμενον, τὸν ὁποῖον δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ. Ἐν τῷ δωματίῳ ἦσθάνετο πνιγρὸν καύσωνα καὶ διὰ τοῦτο ἐξῆλθεν εἰς τὸν κήπον, ὅστις περιέβαλλεν ἐκ τριῶν μερῶν τὴν ἑκαυλιν. Ὁ κήπος οὗτος, διὰ μόνους τοὺς κατοίκους τῆς οἰκίας διατηρούμενος, οὐδὲν εἶχε τὸ ἔκτακτον, μεθ' ὅλην τὴν ὥραιαν θέσιν του ἐπὶ τῆς βραχώδους ἀκτῆς. Εἰς ἕνα τοῖχον ἐξήπλωνε τοὺς κλάδους τῆς μεγάλης λεμονέας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ Κυρία Κόστα ἔδρεπεν ἐνίοτε ἐκ τοῦ παραθύρου τὰ λεμόνια. Ἐκτὸς τοῦ δένδρου τούτου ὑπῆρχεν ἐν τῷ κήπῳ καὶ μεγάλη τις συκὴ, κλίνουσα πρὸς τὸ ἔδαφος, μικρὰ τις πύξος καὶ δύο παρημελημένοι κυπάρισσοι. Ἐν ταῖς πρασιαῖς τὰ ἀνθὰ ἦσαν ἀπέξηραμένα δι' ἔλλειψιν ὕδατος, διότι σπανίως ἐποτίζοντο. Οἱ ἐν τῷ κήπῳ διάδρομοι ἦσαν ὡσαύτως ἔλεινοι δι' ἔλλειψιν περιποιήσεως. Εἰς τινα γωνίαν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ἡ θάλασσα, ὑπῆρχον ἰδρυμένα θρανία. Ἐπὶ ἐνὸς τῶν θρανίων τούτων ἐκάθισεν ὁ Σενούτας ὅπως ἀναπνεύσῃ τὸν δροσερὸν ἀέρα. Ἐντεῦθεν ἐφαίνοντο τὰ παράθυρα τοῦ κοιτῶνος τοῦ Ἀδριανοῦ φωτιζόμενα, εἰς ταῦτα δὲ προσήλωσε τὰ βλέμματά του ὁ γέρον. Ἡ βαθεῖα σιγὴ τῆς νυκτός, διακοπτομένη μόνον ὑπὸ τοῦ παφλασμοῦ τῶν κυμάτων, ἄτινα βαθέως ὑποκάτω τοῦ βράχου συνετρίβοντο πρὸς τὰς πέτρας, ἐβύθισε τὸν γέροντα εἰς ὄνειροπολήσεις καὶ βεμβασμούς οὕτως ὥστε ἐστηριγμένος πρὸς τὸν τοῖχον, ὡσεὶ μεθύνων ἐν τῇ ἡρέμῳ μεγαλοπρεπεῖᾳ τῆς φύσεως, μεταξὺ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, καὶ αὐτὸς ἠγνόει ἐπὶ πόσον χρόνον ἔμενεν ἐκεῖ. Ὅτε ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἀέρος τῆς νυκτός καὶ ἐλαφροῦ τινος ἀνέμου πνεύσαντος ἐκ τῆς θάλασσης ἀφυπνίσθη ἐκ τῆς ἐκστάσεώς του ὁ Σενούτας παρετήρησεν ὅτι τὰ παράθυρα τοῦ Ἀδριανοῦ ἦσαν εἰσέτι φωτισμένα. Ὁ Ἀδριανὸς συνείδησε νὰ σβύνη τὰ φῶς πρὶν ἀποκοιμηθῇ . . . Μήπως τὴν φορὰν ταύτην τὸ ἐλησμόνησε; Ὁ Σενούτας ἐπλησίασεν ἀκροποδητὴ πρὸς τὰ παράθυρα καὶ ἠκροᾶτο. Ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἀσθενοῦς ἐπεκράτει παντελὴς ἡσυχία· ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐφαίνετο εἰς τὰ παράθυρα ἰδιαιτέρως ἀναλαμπὴ ἥτις πάλιν ἐσβέννυτο. Ὁ γέρον δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἀλλὰ μὴ ἀνησυχῶν περὶ τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν προτέραν του θέσιν καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρανίου . . . Ἠρχίζεν ἤδη νὰ ὑποφώσκῃ ἡ ἡμέρα . . . Παράδοξον! Ἐκ τῆς καπνοδόχης ἐξήρχετο στήλη πυκνοῦ καὶ μέλανος καπνοῦ, ἥτις ἠγείρετο μέχρι μεγάλου ὕψους καὶ εἶτα ὑπὸ ἐλαφροῦ τινος ἀνέμου φερομένη ἠφανίζετο πρὸς τὸ μέρος τῶν Καπρεῶν. Ἰσως ὁ καπνὸς ἀνέβαινεν ἐκ τοῦ μαγειρείου τῆς κυρίας Κόστας, ἥτις βεβαίως διήρχετο τὰς νυκτερινὰς ὥρας ἐργαζομένη. Ὁ Σε-

νούτας ἐξήγει το φαινόμενον τουτο τοῦ καπνοῦ ἐκ τῆς συν-
ηθείας ἣν ἔχουσιν οἱ Ἴταλοι νὰ ἐργάζωνται τὴν νύκτα καὶ
νὰ ἀναπαύωνται κατὰ τὰς θερμὰς ὥρας τῶν θερινῶν ἡμερῶν.

Ἦτο ἡδὴ ἡμέρα, ὅτε ὁ καθηγητὴς ἀφύπνισθη. Ἐν
ταῖς ὁδοῖς τοῦ Καστελλαμάρε καὶ τῆς Νεαπόλεως ἐπεκράτει
ἡδὴ ζωηροτάτη κίνησις. Οἱ Ἴταλοι, οἱ ὅποιοι ἀγαπῶσι τὰς
δυνατὰς φωνὰς καὶ τοὺς θορυβούς, ἤλαυνον ἐπὶ τῶν μικρῶν
αὐτῶν ἀμαξίων τοὺς ὄνους των θορυβωδῶς. Καὶ ἐν τῇ οἰ-
κίᾳ ὑπῆρχε μεγάλη κίνησις. Ὁ Σενούτας ἡσχύνθη πολὺ,
συναντήσας παρὰ τῇ θύρᾳ τὴν Ἑλένην, ἥτις ἀπὸ πολλοῦ
εἶχεν ἐγερθῆ.

„Κύριε καθηγητά“, εἶπεν ἡ Ἑλένη, „ἠθελήσατε ἴσως ν’
ἀποφύγετε τὴν ἀνυπόφορον ζέστην καὶ ἐκοιμήθητε ἔξω, ἀλλὰ
οἱ κῶνωπες; . . .“

Χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὴν ἀπάντησίν του προσέθηκεν:

„Ὁ Ἀδριανὸς κοιμάται δόξα τῷ Θεῷ ἡσυχος. Κοιμᾶ-

ται μάλιστα πολὺ περισσότερον τοῦ συνήθους. Δὲν θέλομεν
νὰ τὸν ἐξυπνίσωμεν, διότι ἔχει ἀνάγκην ἡσυχίας.“

Ὁ γέρον, ὅστις ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἡγείρετο πάν-
τοτε ἑνωρὶς, ἐπλησίασεν ἀνῆσυχος πρὸς τὴν θύραν καὶ ἠνέφ-
ξεν αὐτὴν ἀθορύβως . . . Ἐπὶ τῆς τραπέζης εὗρίσκετο
ἐσβεσμένη ἡ λυχνία εἰς τὴν θέσιν τῆς. Πλησίον αὐτῆς ἔκειτο
ἡνεφγμένη ἡ θήκη ἀνευ τῶν ἐγγράφων φύλλων τοῦ Ἀδρια-
νοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἀδριανὸς ἔκειτο μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ
προσκεφαλαίου, ὡς ἀναπαύμενος. Τὸ κίτρινον, κηρόχρουν
πρόσωπόν του ἀπετέλει φοβερὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ μέλαν
χρῶμα τῆς κόμης του, τὸ στόμα του ἦτο ἀνοιχτόν, καὶ αἱ
χεῖρες ἐπέζον τὸ στήθος του . . . Ἐν τῇ ἀνοικτῇ θερμά-
στρᾳ ἐφαίνετο σωρὸς καυθέντος χάρτου . . . Ὁ Ἀδριανὸς
ἦτο νεκρὸς. Κατὰ τὰς τελευταίας του στιγμὰς ἔκαυσε τὸ
μὴ περατωθὲν ποίημά του. Ἐξ ἀμφοτέρων ἔμεινε μόνον
ὀλίγη σποδὸς καὶ ἐπ’ αὐτῆς — ὀλίγα δάκρυα Ἡ
σποδὸς καὶ τὰ δάκρυα διεσκορπίσθησαν εἰς τοὺς ἀνέμους . .
Καὶ ὁ δαίμων; — μετῴκησεν εἰς ἄλλο ἀνθρώπινον στήθος.

1. ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ ΓΡΗΓΟΡΟΒΙΟΣ (ἐν σελ. 337). Τοῖς
πλείστοις τῶν ἡμετέρων ἀναγνώστων εἶνε ἡδὴ γνωστὸν τὸ
ὄνομα τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ἱστορικοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων
μὲν ἴσως σπουδαιότατων του ἔργων, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῆς ἐσχάτης
δημοσιευθείσης „Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους
αἰῶνας“, ἥτις ἐκρίθη ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ σύμπαντος τοῦ εὐρω-
παϊκοῦ τύπου. Σήμερον δημοσιεύομεν τὴν εἰκόνα τοῦ σοφοῦ
Γερμανοῦ ἱστορικοῦ μετὰ συντομωτάτων βιογραφικῶν σημει-
ώσεων: Ὁ Γρηγορόβιος ἐγεννήθη τῷ 1821 ἐν τῇ μικρᾷ
πρωσσικῇ πόλει Νείδεμβουργ, ἀρχαία ἀποικία τῶν Γερμανῶν
ἱπποτῶν, ἐκ τῶν μεσαιωνικῶν τῆς ὁποίας μνημείων ἐνεπνεύ-
σθη παῖς ἐτι ὦν τὴν ἀγάπην καὶ τὸν πόθον πρὸς τὴν ἱστο-
ρίαν τοῦ μεσαιῶνος. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν γυμνα-
σιακῶν σπουδῶν του μετέβη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς πό-
λεως Königsberg ὅπως σπουδάσῃ τὴν θεολογίαν, ἀλλὰ μετ’
οὐ πολὺ μεταμεληθεὶς παρεδόθη ὀλοφύχως εἰς τὴν σπουδὴν
τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἱστορίας. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν
τῶν ἀκαδημαϊκῶν σπουδῶν του ἐδημοσίευσεν διαφόρους φιλο-
λογικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μελέτας καὶ τινὰ ποιήματα, κατὰ
δὲ τὸ ἔτος 1848—49 ἀνέπτυξεν οὐ σμικρὰν δεινότητα ἐν τῇ
πολιτικῇ δημοσιογραφίᾳ. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος συνέγραψε
καὶ διαφόρους κριτικὰς διατριβὰς ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ Γκαίτε,
μετὰ ταῦτα δὲ τὴν τραγῳδίαν „Τιβέριος“ καὶ τέλος τὴν
πρώτην αὐτοῦ ἱστορικὴν μονογραφίαν „Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδρια-
νος“, ἐν ᾗ ἐφάνερσε τὴν ἱστοριογραφικὴν του δεινότητα.

Ἀπεχθανόμενος πάντα οἰονδήποτε περιορισμὸν τῆς ἀτο-
μικῆς αὐτοῦ ἀνεξαρτησίας, συγχρόνως δὲ διακαῶς αἰσθανό-
μενος πόθον πρὸς τὰς μακρὰς χάριν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν
περιηγήσεις, οὐδεμίαν ἐπιδιώξας δημοσίαν θέσιν μετέβη εἰς
Ἱταλίαν, ἐνθα παρεδόθη καὶ πάλιν ὀλοφύχως καὶ ἐν πλη-
ρεστάτῃ ἐλευθερίᾳ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς μεσαιωνικῆς ἱστο-
ρίας. Μετὰ τινὰ ἐν Βενετίᾳ καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ διαμονὴν
μετέβη τῷ 1852 εἰς Κορσικὴν, ἐνθα ἐπὶ μακρὸν διατρίψας
συνέγραψε τὸ πρῶτον σπουδαιότατον ἔργον του „Corsica“,
ὅπερ ἀμέσως μετεφράσθη εἰς πλείστας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας
καὶ ἐστερέωσε τὴν φήμην του. Ἐντεῦθεν μετέβη εἰς Ρώμην,
ἐνθα διέμεινεν ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη μελετῶν καὶ συγγραφῶν. Ὁ
καρπὸς τῆς ἐν Ρώμῃ διαμονῆς του ἦτο „ἡ Ἱστορία τῆς
Ρώμης κατὰ τὸν μεσαιῶνα“, ἔργον ἀπαράμιλλον καὶ ἀλη-

θές „κτῆμα ἐς αἰεὶ“ τῆς ἀνθρωπότητος. Κατὰ τὰς ὥρας
τῆς ἀνέσεώς του ἐκ τοῦ γιγαντιαίου τούτου ἔργου συνέγρα-
φεν ὁ Γρηγορόβιος ἄλλα μικρότερα ἀλλ’ ἐπ’ ἴσης ἐμβριβῇ
ἱστορικὰ ἔργα καὶ ἐλαφρότερα τινὰ δημοσιεύματα, οἷον περι-
γραφὰς διαφόρων μερῶν τῆς Ἱταλίας κτλ., ὡσαύτως δὲ καὶ
ὠραιότατα ποιήματα ἐξόχου κλασσικῆς χάριτος καὶ τελειό-
τητος. — Ἐκ Ρώμης μετέβη ὁ Γρηγορόβιος εἰς Μόναχον.
Μετὰ ταῦτα, ἐν ἔτει 1880, ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν τῶν Ἀθη-
νῶν, ἐνθα συνέλαβε τὸ μέγα σχέδιον νὰ συγγράψῃ τὴν
„Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν μεσαιῶνα“. Μετὰ πολλὰς
καὶ μακρὰς περιηγήσεις (εἰς Ἀλεξάνδρειαν, Κάϊρον, Ἱερουσα-
λήμ, Δαμασκόν, Σμύρναν, ὅπόθεν ἐπεσκέφθη τὰ εἰρηπια τῶν
Σάρδεων, Κωνσταντινούπολιν, Ἰονεῖους νήσους κτλ.) τὰς ὁποίας
περιέγραψεν ἐκάστοτε εἰς διάφορα γερμανικὰ περιοδικὰ, ἐδη-
μοσίευσεν προκαταρκτικὰς τινὰς ἐργασίας ἐκ τῆς μεσαιωνικῆς
ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν („Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰ-
ῶνας“, „Ἀθηναίς, ἱστορία μιᾶς ἑλληνίδος αὐτοκρατείας“) καὶ
εἰτα παρεδόθη εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ κυρίου καὶ δυσχερε-
στάτου ἱστορικοῦ ἔργου, ὅπερ καὶ συνετέλεσεν ἐντὸς ἐξαετίας:
τῆς „ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν μεσαιῶνα“ (1889, εἰς
2 τόμους).

2. ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΕΙΟΣ ΧΟΡΟΣ ΜΕ ΤΑ ΣΠΑΘΙΑ. Κατὰ
τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ P. Ioanovich (ἐν σελ. 341). Ὁ Μαυ-
ροβούνιος εἶνε ὡς γνωστὸν εἰς ἄκρον ὀλιγαρκῆς καὶ νηφό-
λιος· ἡ ἀφορος, σχεδὸν ἐντελὴς βραχύδης καὶ ὀρεινὴ χώρα
τοῦ Μαυροβουνίου ὀλίγιστα παρέχει εἰς τοὺς ἐργατικούς καὶ
φιλοπόνους κατοίκους· τὸ καύχημα καὶ ἐγκαλλώπισμα τοῦ
Μαυροβουνίου εἶναι τὰ ὅπλα του, τὰ ὁποία οὐδέποτε ἀπο-
θέτει, οὔτε κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐργασίαν οὔτε κατὰ
τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου. Ἐκτακτοὶ ἐορταὶ καὶ πανηγύρεις, οἷον
ἐπὶ τῇ γεννήσει διαδόχου τοῦ θρόνου, ἐπὶ τοῖς γάμοις ἡγε-
μονίδος, ἐπὶ τῇ εὐτυχεῖ ἀποπεράτωσιν ἐκστρατείας τινός,
πρέπει νὰ λαμπρυνθῶσι, συμφώνως πρὸς τὸν πολεμικὸν χα-
ρακτῆρά τοῦ λαοῦ, διὰ τῶν ὁπλῶν· καὶ τότε ὁ χορὸς τοῦ
Μαυροβουνίου ἥρωος, κρατοῦντος ἐν ταῖς χερσὶ τὰ στίλβοντα
καὶ κοπτερὰ γιγαταγάνια, παρέχει χαρακτηριστικώτατον θέαμα,
οἷον ἀπίσταται καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐθνότητι.

3. ΠΡΩΙΑ, ΠΑΡΑ Τῇ Αἴμνῃ Τῆς ΖΥΡΙΧΗΣ. Εἰκὼν
κατὰ τὴν ἐλαιογραφίαν τοῦ R. Koller (ἐν σελ. 345).